

ЄГОРОВА
Світлана Віталіївна,
здобувач Національної наукової
сільськогосподарської
бібліотеки НААН
Racydeer@gmail.com
(м. Київ)

ЕВОЛЮЦІЯ НАУКОВОЇ ДУМКИ ЩОДО УПРАВЛІННЯ ВОДНИМИ РЕСУРСАМИ В УКРАЇНІ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

Встановлено, що на початку ХХІ століття збереження та ефективне використання природного потенціалу водного фонду України потребувало регулювання водогосподарської діяльності та раціонального розподілу водних ресурсів для задоволення потреб усіх зацікавлених сторін.

З використанням принципів історизму, об'єктивності, системності, наступності, комплексності, науковості, багатофакторності, а також загальнонаукових та власне історичних методів, визначено становлення і розвиток наукової думки щодо управління водними ресурсами в Україні на початку ХХІ століття.

З'ясовано, що розвиток галузі водного господарства та соціально-економічного піднесення України забезпечували кардинальні зміни у реформуванні системи управління водними ресурсами. Визначено, що еволюція наукової думки щодо сталого розвитку природних ресурсів зумовлювала створення нормативно-правової бази раціонального природокористування та охорони навколишнього середовища. Це зумовлювало безпосереднє здійснення екологічних заходів на державному рівні: екологічного моніторингу, наукових досліджень у напрямі охорони природи, підготовки відповідних фахівців, планування та облаштування територій, регулювання розміщення різних господарських об'єктів, здійснення екологічної експертизи проектів, розроблення і реалізації екологічних програм.

Ключові слова: еволюція, наукова думка, водні ресурси, управління, раціональне природокористування, державне регулювання.

EVOLUTION OF SCIENTIFIC THOUGHT IN RELATION TO WATER CONTROL IN UKRAINE IN BEGINNING OF 21th OF CENTURY

It is set that at the beginning 21th of century of maintenance and effective use of self-potential of water fund of Ukraine required adjusting of aquicultural activity and rational allocation of water resources with the aim of satisfaction of necessities of all parties concerned.

With the use of principles of historical method, objectivity, system, following, complexity, scientific character, many factors, and also scientific and actually historical methods, becoming and development of scientific thought is certain in relation to water control in Ukraine at the beginning 21th of century.

It is found out, that development of industry of water economy and socio-economic presentation of Ukraine was provided by cardinal changes in reformation of control system by water resources. Certainly, that the evolution of scientific thought in relation to steady development of natural resources predetermined creation of normatively-legal base of rational use of nature and guard of environment. It predetermined direct realization of ecological measures at state level: ecological monitoring, scientific researches in the direction of conservancy, preparation of corresponding specialists, planning and arrangement of territories, adjusting of placing of different economic objects, realization of ecological examination of projects, development and realization of the ecological programs.

Key words: *evolution, scientific thought, water resources, managements, rational use of nature, government control.*

ЭВОЛЮЦИЯ НАУЧНОЙ МЫСЛИ ОТНОСИТЕЛЬНО УПРАВЛЕНИЯ ВОДНЫМИ РЕСУРСАМИ В УКРАИНЕ В НАЧАЛЕ XXI В.

Установлено, что в начале XXI века сохранение и эффективное использование естественного потенциала водного фонда Украины требовало регулирования водохозяйственной деятельности и рационального распределения водных ресурсов с целью удовлетворения потребностей всех заинтересованных сторон.

С использованием принципов историзма, объективности, системности, последовательности, комплексности, научности, многофакторности, а также общенаучных и собственно исторических методов, определено становление и развитие научной мысли относительно управления водными ресурсами в Украине в начале XXI века.

Выяснено, что развитие отрасли водного хозяйства и социально-экономического роста Украины обеспечивали кардинальные изменения в реформировании системы управления водными ресурсами. Определено, что эволюция научной мысли относительно устойчивого развития природных ресурсов предопределяла создание нормативно-правовой базы рационального природопользования и охраны окружающей среды. Это предопределяло непосредственное осуществление экологических мероприятий на

государственном уровне: экологического мониторинга, научных исследований в направлении охраны природы, подготовки соответствующих специалистов, планирования и обустройства территорий, регулирования размещения разных хозяйственных объектов, осуществления экологической экспертизы проектов, разработки и реализации экологических программ.

***Ключевые слова:** эволюция, научная мысль, водные ресурсы, управление, рациональное природопользование, государственное регулирование.*

Постановка проблеми. Управління водними ресурсами віднесено до пріоритетних напрямів публічної політики України, що розглядається як один із найважливіших чинників сталого розвитку суспільства. Нині водогосподарський комплекс України має суттєві організаційні недоліки: управляють, фінансують і технічно направляють його різні міністерства, агентства і служби, та комунальні підприємства місцевих органів влади, що вносить певну неузгодженість у раціоналізацію використання і охорони водних ресурсів та не забезпечує належного порядку у водокористуванні [1, с. 7]. Збереження та ефективного використання природного потенціалу водного фонду України потребує регулювання водогосподарської діяльності та раціонального розподілу наявних водних ресурсів з метою задоволення інтересів усіх зацікавлених сторін [2, с. 10]. Державне регулювання у цьому напрямі є нагальним та неминучим на всіх рівнях організації публічного управління – національному, регіональному і місцевому. Таким чином, розвиток галузі водного господарства вимагає кардинальних змін у відношенні держави до діяльності водогосподарського комплексу та реформування системи управління водними ресурсами, адже від публічного управління залежить соціально-економічний розвиток нашої країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема ефективного публічного управління водними ресурсами є складовою загальної проблеми управління природокористуванням та охорони навколишнього природного середовища, що досліджували у наукових працях провідні вітчизняні вчені В.А. Голян, Б.М. Данилишин, С.І. Дорогунцов, І.О. Драган, Т.В. Іванова, В.А. Сташук, М.А. Хвесик, А.В. Яцик, а також зарубіжні вчені В.А. Духовний,

Т.Д. Клауссен, Р.Г. Мумладзе, Н.Н. Мирзаєва. Завдання розвитку водного господарства, структури, механізмів управління та оцінювання водогосподарського комплексу вирішували у своїх дослідженнях такі вчені, як І.Л. Головинський, Л.М. Грановська, В.В. Гребень, В.І. Данілов-Данільян, Н.М. Осадча, В.І. Осадчий, М.М. Паламарчук, В.Г. Пряжинська, М.І. Ромащенко, В.К. Хільчевський, О.В. Яроцька та багато інших. Зокрема, у їхніх працях запропоновано перспективні напрями реформування системи управління водними ресурсами та удосконалення механізмів регулювання водовикористання. Більшість зазначених праць стосувались аналізування техніко-технологічних аспектів управління водними ресурсами у річкових басейнах, охорони довкілля та еколого-економічних аспектів природокористування й водокористування. Вирішенню проблеми удосконалення публічного управління водними ресурсами розглядалися у контексті екологічних і економічних проблем та у відриві від теоретичних засад сучасного публічного управління, а тому потребують комплексного дослідження.

Метою статті є встановлення еволюційного поступу наукової думки щодо управління водними ресурсами в Україні на початку ХХІ ст.

Виклад основного матеріалу дослідження. Взаємовідносини суспільства з навколишнім природним середовищем та сталий його розвиток потребують регулювання зазначеного процесу з боку держави. На кожному етапі взаємодії суспільства і природи необхідно прагнути гармонійного співвідношення соціальних, економічних та екологічних потреб, вибору оптимальних і збалансованих за законами функціонування природи та розвитку суспільства шляхів досягнення визначених мети і завдань [1, с. 7]. Як органічна частина природного середовища, людина перетворює і пристосовує довкілля відповідно до своїх потреб. Стрімкий розвиток людських потреб призводить до інтенсивної та екстенсивної експлуатації і споживання природних ресурсів, збільшення масштабів господарської діяльності, що спричиняє порушення природних зв'язків та виникнення екологічних проблем.

Природні ресурси, які використовуються і можуть бути використані людьми, складаються з природних умов, до яких належать сонячне випромінювання, тепло землі, рельєф місцевості, клімат та власне природні ресурси – елементи літосфери, гідросфери і атмосфери, що використовуються у виробничій діяльності чи в сфері споживання [2, с. 12]. Економічні межі між природними ресурсами і природними умовами, як справедливо відмічається в науковій літературі, є досить відносними. Природні ресурси відіграють значну роль в економіці будь-якої держави. Забезпеченість природними ресурсами є одним з найважливіших економічних показників, що характеризує економічне становище країни. Поряд з працею і капіталом, природні ресурси є важливим чинником виробництва. Відсутність природних ресурсів чи їх неналежна якість призводить до збільшення витрат інших ресурсів.

У теоретичних дослідженнях класиків політичної економії природні чинники та умови враховувалися як необмежені сили природи. Так, представник класичної економічної школи А. Сміт (1723–1790) виділив землю та інші природні ресурси, як єдине джерело прибутку, що мало здатність приносити крім прибутку на вкладений капітал, ще і ренту як результат сил природи [3, с. 23]. Інший представник класичної економічної школи Д. Рікардо (1772–1823) визначив роль природного чинника та його цінність виходячи з принципу обмеженості природного ресурсу. Ще один аспект зазначив Д. Мілль (1806–1873), який охарактеризував цінність природи, як соціально-економічне благо, виділивши етичні і естетичні її цінності.

Встановлення відносин людини з довкіллям, загальних законів функціонування екосистем різного ієрархічного рівня, середовища мешкання людини, її вплив на природу та пошуки шляхів зменшення негативних наслідків від впливу досліджує важлива наука – екологія. Поняття «екологія» походить від грецьких слів «oikos» – дім та «logos» – наука [3, с. 17]. Першим його вжив німецький вчений, натураліст Е. Геккель у 1866 р. Він зазначив, що під екологією ми розуміємо суму знань, які належать до економіки природи: дослідження всієї сукупності взаємовідносин тварин з навколишнім

середовищем як органічним, так і неорганічним та насамперед – її дружніх і ворожих стосунків з тими тваринами та рослинами, з якими вона прямо чи опосередковано вступає в контакт. Тобто взаємовідносин, які Ч. Дарвін назвав умовами, що породжують боротьбу за існування [4, с. 5].

Науковці різних країн світу упродовж багатьох років використовували різні моделі управління екологічною сферою, серед яких визнано дві основні школи політекономії – неокласичну та неокейнсіанську [1, с. 9]. У концепції першої школи переважало ринкове регулювання, другої – державне регулювання. Представники неокласичної школи розвинули наукові основи майбутньої концепції «сталого розвитку», в якій було визначено, що виснаження природних ресурсів, зумовлене діями людей сучасного покоління, обмежує можливості розвитку майбутніх поколінь. Так, А. Маршалл зробив висновок про необхідність інтерналізації зовнішніх ефектів, включаючи витрати, викликані забрудненням природного середовища [5, с. 5].

Відмінність підходів представників неокласичної школи полягала в тому, що вони визначали не збитки від забруднення навколишнього середовища, а необхідні витрати для підтримання екологічної рівноваги та запобігання порушень якості навколишнього середовища в майбутньому. Крім того, завдяки застосуванню цього підходу сформувався основна ідея екологізації суспільного виробництва, системи управління та світогляду людини загалом. Проте, критики неокласичної моделі вважали, що, по-перше, вона не вирішувала проблеми збереження природи: підприємство могло купити право на забруднення середовища і не нарощувати витрати на його охорону. По-друге, податкова форма платежів знижувала чистий прибуток, а відповідно – порушувала інтереси приватного капіталу [2, с. 61].

Неокейнсіанська модель другої школи виражала не лише зацікавленість капіталу, а й багато в чому відповідала загальнолюдським цінностям збереження навколишнього середовища, сприяла усупільненню природокористування та соціалізації природи. Задоволення екологічних потреб мало безпосередньо суспільний характер, тому що чисті повітря і вода рівною

мірою були необхідні кожній людині. Основна ідея теоретичної конструкції неокейнсіанської моделі полягала у прямому державному регулюванні відносин між суспільством та природою за допомогою адміністративно-розпорядчих методів: нормативів, стандартів, заборон у поєднанні з економічними важелями стимулювання та примусу природокористувачів [2, с. 62]. Її лейтмотивом виступали не вартість завданого природі збитку, а обсяг витрат, необхідний для зниження рівня порушення цілісності навколишнього середовища. Така сума включалася до виробничих втрат і відшкодовувалась через ціну продукції, що випускали.

Основними елементами вказаної моделі стали [2, с. 64]:

- створення нормативно-правової бази раціонального природокористування та охорони навколишнього середовища;
- безпосереднє здійснення екологічних заходів на державному рівні: екологічного моніторингу, наукових досліджень у напрямі охорони природи, підготовки відповідних фахівців, планування та облаштування територій, регулювання розміщення різних господарських об'єктів, здійснення екологічної експертизи проектів, розроблення і реалізації екологічних програм;
- державні заходи, направлені на примушення природокористувачів до охорони навколишнього природного середовища: ліцензування і нормативне регулювання природокористування, штрафні санкції та ін.;
- державне економічне стимулювання природоохоронної діяльності приватного сектора: субсидії, пільгові ставки податків, позики, кредити тощо;
- державні заходи, які спонукали природокористувачів до охорони навколишнього природного середовища: платність природокористування із включенням зборів за забруднення навколишнього природного середовища;
- державний екологічний контроль.

Класифікація неокейнсіанської моделі управління природокористуванням передбачала наступні механізми управління [2, с. 21]:

- безпосереднє здійснення державою різноманітних заходів природоохоронного характеру: організації та фінансування науково-дослідних

та дослідно-конструкторських робіт і інформаційне забезпечення екологічної політики; планування та облаштування територій; здійснення відповідних заходів щодо окремих об'єктів екологічної політики; виконання зобов'язань у межах міжнародних програм співробітництва природоохоронного спрямування;

– державне економічне стимулювання і підтримання природоохоронної діяльності: прямі та побічні субсидії приватним фірмам, регіональним та місцевим органам влади; позики та кредити за низькими відсотками; надання режиму прискореної амортизації природоохоронного обладнання; пільгові ставки непрямих податків на продаж екологічної техніки; податкові пільги на прибутки від природоохоронних програм;

– державні заходи примусового та спонукального характеру: обов'язковість оцінювання впливу наслідків реалізації господарських проектів на навколишнє природне середовище; екологічне нормування; впровадження дозвільної системи; інституціоналізація окремих форм взаємодії державних органів і забруднювачів; платність природокористування; штрафи за порушення природоохоронних законів.

Взаємозв'язок всіх видів водних ресурсів, залежність їх стану від структурно-функціональної організації господарського комплексу зумовили необхідність регламентації управління водним господарством. Функції водних ресурсів у сучасному суспільстві розвинулись до багатогранних та багатогалузевих систем, а неврахування їх ролі на загальнодержавному рівні призводить до загроз національного рівня. Зазначену проблему відмічено в Україні, яка проявилась через такі аспекти, як: дефіцит води, у першу чергу питної, в окремих регіонах; затоплення і підтоплення територій та населених пунктів; катастрофічні повені і паводки у окремих регіонах, постійне прогресуюче погіршення якості поверхневих та підземних вод переважної більшості річкових басейнів, забезпечення водними ресурсами тимчасово окупованих територій Криму та Донбасу [6, с. 15; 7, с. 9]. Оскільки держава, на думку класиків державного управління, є інститутом, створеним суспільством для вирішення загальносуспільних проблем, розв'язувати водні проблеми

необхідно, в першу чергу, саме державі, яка виступає загальним суб'єктом управління всіма суспільними процесами [8, с. 28].

Враховуючи класичні визначення публічного управління та наявні підходи до публічного управління природокористуванням, запропоновано дефініцію публічного управління водними ресурсами. Під публічним управлінням водними ресурсами розуміли особливий вид діяльності держави, який передбачав цілеспрямований вплив державних органів влади через спеціально створений механізм державного управління на процеси водокористування, відтворення та збереження водних ресурсів у межах окремих річкових басейнів і на території країни у цілому з метою забезпечення сталого і екологічно збалансованого розвитку її водоресурсного потенціалу. Нагальним у вирішенні цієї проблеми стало подальше розкриття теоретико-методологічних засад публічного управління водними ресурсами, що забезпечило розуміння системи та механізму публічного управління. Спеціально створений механізм публічного управління водними ресурсами повинен бути дієвим і ефективним, спрямованим на досягнення певної стратегічної мети та завдань в сфері публічного управління водними ресурсами та враховувати світові досягнення.

Для формалізації системи публічного управління водними ресурсами на першому надано узагальнене представлення системи управління. При цьому на початковому етапі дослідження, використовуючи системний підхід, узагальнену систему публічного управління водними ресурсами подано як взаємодію керуючої та керованої підсистем, керуючого впливу керуючої підсистеми на керовану та зворотного зв'язку керованої підсистеми з керуючою, які знаходяться під постійним зовнішнім впливом оточуючого середовища [8, с. 29]. Відповідно, об'єктом управління, як керованою підсистемою управління, стали взаємопов'язані між собою водні ресурси у всій сукупності водних об'єктів із водогосподарськими системами, водогосподарськими об'єктами, установами, підприємствами, організаціями, окремими виконавцями, діяльність яких пов'язана з використанням, охороною та відтворенням водних ресурсів. Суб'єктом управління, як керуючою

підсистемою управління, стала організована та ієрархічно побудована сукупність юридичних і фізичних осіб, які наділені державою певними повноваженнями для здійснення керуючого та регулюючого впливів на керуючу підсистему.

Керуючий вплив являв собою комплекс цілеспрямованих та організуючих команд, заходів, засобів, дозволів і заборон тощо, які дозволили досягти реальних змін у керованій підсистемі. Зворотний зв'язок становив інформування суб'єкта управління щодо ефективності керування та якості здійснених змін у керованій підсистемі. Керуючий вплив здійснювався шляхом встановлення основних та спеціальних функцій керуючої підсистеми, застосування певних методів керування для практичної реалізації функцій. Публічне управління водними ресурсами реалізовувалось через державну політику та передбачало створення дієвих механізмів публічного управління як складної системоутворювальної структури, яка містила визначені елементи, що у взаємодії забезпечували ефективність управлінських рішень. Очевидно, що у такій узагальненій схемі управління водними ресурсами обов'язковим був державний механізм управління як його повноцінна складова. Концептуальне розуміння механізму публічного управління розглядали як систему елементів, які у своїй сукупній дії забезпечували очікуваний результат.

Визначимо дефініцію «механізм публічного управління водними ресурсами». На основі проаналізованих літературних джерел зазначимо, що механізм публічного управління водними ресурсами – це складна, штучно створена система з чіткою структурою та взаємозв'язками, яка складається з керуючої, керованої та технологічної підсистем, що у результаті своєї взаємодії здійснюють відповідний вплив на суспільні процеси користування, відтворення і збереження водних ресурсів та одержання як результату потрібного їх загального стану у країні [9–11].

Суб'єктом публічного управління водними ресурсами, як і в будь-якій іншій сфері виступає держава, як організована та ієрархічно побудована сукупність юридичних і фізичних осіб, які наділені державою певними

повноваженнями для здійснення керуючого та регулюючого впливів на об'єкт управління: Президент України, Верховна Рада України, уряд, місцеві адміністрації, спеціально уповноважені органи влади та органи місцевого самоврядування. Об'єктом публічного управління в механізмі у цілому виступають водні ресурси держави. Проте, у кожному певному випадку у якості об'єкта публічного управління виступають: річковий басейн за географічно-гідрологічною, геологічною ознакою; водні ресурси адміністративно-територіальної одиниці – області, району, регіону, міста; водні потреби водокористувачів; окремі види вод і водних об'єктів; окремі види водокористування: загальне, спеціальне; окремі види вод: транскордонні, поверхневі, підземні тощо.

Центральною підсистемою у механізмі публічного управління водними ресурсами є технологічна підсистема, яка являє собою сукупність політики, інструментів, важелів, методів і форм впливу суб'єкта управління – держави на об'єкт управління – водні ресурси, а також інформаційне, правове, нормативне, кадрове, науково-методичне та матеріально-технічне забезпечення такого впливу. Результати та наслідки впливу суб'єкта управління на об'єкт управління у вигляді певного стану водних ресурсів, який контролюється індикаторами щодо процесів використання, відтворення, збереження і охорони водних теургів та здійснюють зворотній зв'язок між об'єктом управління і суб'єктом управління [8, с. 31]. Зворотній зв'язок став надзвичайно важливим видом взаємозв'язку, що здійснюють через наявні технічні засоби зв'язку шляхом подання запитів про стан водних об'єктів, подання річної та періодичної статистичної звітності, надходження оперативної інформації шляхом запровадження. Зокрема, географічно-інформаційні технології дослідження та оцінювання стану, використання, відтворення і збереження водних ресурсів. При цьому керуючий вплив здійснюється постійно, набуваючи періодично різноманітних форм, відповідно до застосованих методів, важелів та інструментів.

Існує прямий зв'язок між функціями державного управління та методами, за допомогою яких держава може їх реалізувати. Тому при виділенні методів публічного управління водними ресурсами важливо простежити їх зв'язок з функціями публічного управління водними ресурсами, які конкретизуються з основних функцій управління – планування, організації, реалізації, регулювання, аналізу і контролю [8, с. 32]. Науковцями запропоновано різні підходи до класифікації методів публічного управління та виділення їх груп, наприклад, на прямі і непрямі. Для публічного управління водними ресурсами виділено сім груп методів: програмно-нормативні, фінансово-економічні, науково-технічні, соціальні, психологічні, екологічні та зовнішньоекономічні.

Важливим стало визначення зв'язку наведених методів з можливими їх формами та функціями публічного управління водними ресурсами [12, с. 14]. Так, програмно-нормативні методи публічного управління реалізовувались через такі форми: нормативно-правові документи; стандартизація і сертифікація; ліцензування водних послуг та водної діяльності; надання дозволів на спеціальне водокористування і оренду водних об'єктів тощо. Наведеними формами реалізовано політико-адміністративні функції публічного управління, які полягали у забезпеченні державної водної політики та національної безпеки у сфері водних відносин.

Фінансово-економічні методи реалізовано через такі форми: фінансово-кредитне регулювання, інвестиції у сфері водних ресурсів, податкове регулювання, бюджетне фінансування: державні цільові програми, валютне регулювання, цінове регулювання, структурні зрушення, державні замовлення і закупівлі. Фінансово-економічними методами реалізовано економічні функції – забезпечення економічно ефективного використання, відтворення та охорони водних ресурсів і створення сприятливого бізнесового середовища для суб'єктів водних послуг та «водного підприємництва» на водних об'єктах, підвищення інвестиційної привабливості водної галузі [12, с. 15].

Науково-технічні методи публічного управління водними ресурсами реалізовано через дві форми управління: інноваційне регулювання та науково-

освітню і кадрову підготовку. Ці форми забезпечили виконання інноваційної та едукційної функцій управління. Інноваційні функції полягали у необхідності розроблення та реалізації впровадження технічних і технологічних інновацій у використанні, відновленні та охороні водних ресурсів. Це забезпечило підвищення конкурентоспроможності новітньої водної техніки, технологій водопідготовки і водоочищення, водних послуг та конкурентоспроможності пов'язаних суміжних з водною сферою галузей. Едукаційні функції в управлінні полягали у створенні ефективної системи підготовки та перепідготовки фахівців водної галузі: проектувальників, будівельників, експлуатаційників, управлінців, економістів усіх освітньо-кваліфікаційних рівнів: бакалавр, магістр, доктор філософії, доктор наук.

Соціально-психологічні методи публічного управління водними ресурсами реалізовано такими формами як соціальне і етнонаціональне регулювання та інформаційне регулювання. Соціальне регулювання забезпечило виконання соціальних функцій управління, які полягали у реалізації державної соціальної політики через розвиток водної соціальної інфраструктури, соціалізацію водних послуг, захист прав громадян України та закордонних громадян, що перебували на території України, щодо водних потреб [12, с. 16]. Через наведені вище форми реалізовано і гуманітарні функції, що полягали у розвитку та збереженні культурних традицій ощадливого використання водних ресурсів, їх охорони від забруднення, формуванні поваги до водних професій, а також історії рідного краю, що пов'язана з подіями на водних об'єктах країни: річках, озерах, морях тощо.

Екологічні методи управління стали одними з основних і реалізуються у формах охорони навколишнього природного середовища та формах охорони водних ресурсів, зокрема охорони культурної спадщини на водних об'єктах. Наведені вище форми екологічних методів управління пов'язані з функцією збалансованого, сталого розвитку сфери водних ресурсів, яка полягала в оптимальному та раціональному використанні водних ресурсів для галузей економіки і населення та забезпечення водними ресурсами майбутніх поколінь.

Зовнішньоекономічні методи реалізовано методами транскордонного співробітництва, міжнародного співробітництва, євроатлантичного співробітництва та євроінтеграції. Ці форми пов'язані з реалізацією міжнародної функції в механізмі публічного управління водними ресурсами. Міжнародна функція полягала в оптимальній реалізації завдань щодо покращання водноресурсного потенціалу країни, зокрема для транскордонних водних ресурсів через різні форми міжнародного, у тому числі транскордонного співробітництва на взаємовигідних умовах та формування позитивного іміджу країни у світі використовуючи міжнародні водні контакти.

До механізму публічного управління водними ресурсами, крім суб'єктів та об'єктів, методів і форм їх реалізації, належить також організаційне, правове, інформаційне, кадрове, науково-методичне та матеріально-технічне забезпечення [8, с. 35]. Під організаційним забезпеченням публічного управління водними ресурсами розуміють систему публічних та недержавних організаційних структур, що створені на різних управлінських рівнях: національному, регіональному, місцевому з реалізацією своїх функцій і рішень за допомогою методів та форм, що належать до їх повноважень.

Під інформаційним забезпеченням публічного управління водними ресурсами розуміють комплекс різних видів різноманітної інформації: технічної, технологічної, економічної, екологічної, соціальної, природно-географічної тощо, що характеризує стан водних об'єктів, використання, відновлення, охорону водних ресурсів, результати управлінської діяльності, інструменти і механізми та технології збирання первинної інформації, її оброблення, систематизації, збереження, пошуку, актуалізації і поширення [12, с. 18]. До кадрового забезпечення механізму публічного управління водними ресурсами включено підготовку та підвищення кваліфікації державних та недержавних службовців, які здійснюють професійну діяльність в органах державної та недержавної влади, громадських організаціях, установах.

До науково-методичного забезпечення державного управління водними ресурсами включено науково-методичні та теоретико-методологічні

напрацювання щодо публічного управління водними ресурсами, які є основою прийняття управлінських рішень. До матеріально-технічного забезпечення механізму публічного управління водними ресурсами включено нагромадження, зберігання та розподіл фінансових і матеріальних ресурсів, спрямованих на забезпечення виконання прийнятих управлінських рішень чи утримання відповідних організаційних структур. До правового забезпечення механізму публічного управління водними ресурсами включено сукупність законодавчих актів, нормативних державних і відомчих документів, правил поведінки, які регламентують водні відносини у суспільстві.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, на початку ХХІ ст. реформування публічної системи управління водними ресурсами стало довготривалим процесом, який потребував впровадження відповідних рис басейнової системи управління. Зокрема, самодостатності, де органи управління мали усі важелі управління і забезпечували самовідтворювальний розвиток системи; науково обґрунтованого використання сучасних інструментів юридичного, адміністративного, економічного та технічного регулювання; повної відповідності вимогам ринкової економіки і використання її механізмів; демократизму та прозорості діяльності всіх ланок системи; участі всіх верств суспільства в ухваленні управлінських рішень; ухвалення рішень з перебуванням під постійним контролем громадськості, неурядових організацій, водокористувачів; повної відповідальності за стан водних об'єктів у межах басейну та задоволення потреб водокористувачів. Система управління, якій притаманні зазначені риси, створювала умови для сприятливого водозабезпечення всіх учасників водогосподарського комплексу із збереженням басейнової екосистеми, що важливо для перспективних досліджень.

Список використаних джерел та літератури

1. Коваленко П. І., Попов В. М. Управління водорозподільними системами за принципами ресурсо- та енергозаощадження. Київ : Аграрна наука, 2011. 368 с.

2. Хвесик М. А. Стратегічні імперативи раціонального природокористування в контексті соціально-економічного піднесення України : монографія. Донецьк : ТОВ «Юго-Восток, ЛТД», 2008. 496 с.
3. Сміт А. Добробут націй. Дослідження про природу та причини добробуту націй. Київ : Port-Royal, 2001. 594 с.
4. Дорогунцов С. І., Коценко К. Ф., Хвесик М. А. Екологія : підручник. Київ : КНЕУ, 2006. 371 с.
5. Маршалл А. Принципи економічної науки : реферативний підручник. Київ : АДС «УМК Центр», 2001. 216 с.
6. Сташук В. А. Еколого-економічні основи басейнового управління водними ресурсами. Дніпропетровськ : Зоря, 2006. 480 с.
7. Хвесик М. А., Яроцька О.В. Управління водними ресурсами України. Київ : РВПС України НАНУ, 2004. 53 с.
8. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления : курс лекций. Москва : изд-во ОМЕГА-Л, 2005. 584 с.
9. Водна рамкова директива 2000/60/ЄС : основні терміни та їх визначення. Київ : Державний департамент з питань адаптації законодавства Міністерства юстиції України, 2006. 244 с.
10. Водний Кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. 6 черв. [№ 213/95]. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/213/95-вр>. (дата звернення : 15.05.2019).
11. Загальнодержавна цільова програма розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 року : Закон України від 24.05.2012 р. № 4836. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4836-17#n21> (дата звернення : 15.05.2019).
12. Іванова Г. В. Державне управління сталим екологічним розвитком України та її регіонів у системі раціонального природокористування : теорія, методологія, перспективні напрями : монографія. Донецьк : Юго-Восток, 2011. 400 с.

References

1. Kovalenko, P. I. & Popov, V. M. (2011). *Upravlinnia vodorozpodilnymy systemamy za pryntsyparamy resurso- ta enerhozaoshchadzhennia* [A management the water-distributor systems is after principles of resurso- but energyeconomy]. Kyiv : Ahrarna nauka, 368. [in Ukrainian].
2. Khvesyk, M. A. (2008). *Stratehichni imperatyvy ratsionalnoho pryrodokorystuvannia v konteksti sotsialno-ekonomichnoho pidnesennia Ukrainy : monohrafiia* [Strategic imperatives of rational use of nature in the context of socio-economic presentation of Ukraine : monograph]. Donetsk : TOV «Yuhovostok, LTD», 496. [in Ukrainian].
3. Smit, A. (2001). *Dobrobut natsii. Doslidzhennia pro pryrodu ta prychnyny dobrobutu natsii* [Welfare of nations. Research is about nature and reasons of welfare of nations.]. Kyiv : Port-Royal, 594. [in Ukrainian].

4. Dorohuntsov, S. I., Kotsenko, K. F. & Khvesyk, M. A. (2006). *Ekolohiia : pidruchnyk* [Ecology : textbook]. Kyiv : KNEU, 371. [in Ukrainian].
5. Marshall, A. (2001). *Pryntsypy ekonomichnoi nauky: referatyvnyi pidruchnyk* [Principles of economic science : abstract textbook]. Kyiv : ADS «UMK Tsentr», 216. [in Ukrainian].
6. Stashuk, V. A. (2006). *Ekoloho-ekonomichni osnovy baseinovooho upravlinnia vodnymy resursamy* [Ecologically-economic pool government water resources bases]. Dnipropetrovsk : Zoria, 480. [in Ukrainian].
7. Khvesyk, M. A. & Yarotska, O. V. (2004). *Upravlinnia vodnymy resursamy Ukrainy* [Water control of Ukraine]. Kyiv : RVPS Ukrainy NANU, 53. [in Ukrainian].
8. Atamanchuk, H. V. (2005). *Teoriia hosudarstvennoho upravleniia : kurs lektsyi* [Theory of state administration: course of lectures]. Moskow : Yzd-vo OMEHA-L, 584. [in Russian].
9. (2006). *Vodna ramkova dyrektyva 2000/60/Yes : osnovni termini ta yikh vyznachennia* [Water scope directive of 2000/60/CS : basic terms and their determinations]. Kyiv : Derzhavnyi departament z pytan adaptatsii zakonodavstva Ministerstva yustytzii Ukrainy, 244. [in Ukrainian].
10. (1995). *Vodnyi Kodeks Ukrainy* [Water Code of Ukraine]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Information from the Verkhovna Rada of Ukraine]. June 6th [No. 213/95]. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/213/95-vr>. (last accessed : 15.05.2019). [in Ukrainian].
11. (2012). *Zahalnoderzhavna tsilova prohrama rozvytku vodnoho hospodarstva ta ekolohichnoho ozdorovlennia baseinu richky Dnipro na period do 2021 roku : Zakon Ukrainy vid 24.05.2012 r. № 4836* [National having a special purpose program of development of water economy and ecological making healthy of river basin Dnepr on a period 2021 to : Law of Ukraine from Mays, 24 in 2012 No. 4836]. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4836-17#n21> (last accessed : 15.05.2019). [in Ukrainian].
12. Ivanova, T. V. (2011). *Derzhavne upravlinnia stalym ekolohichnym rozvytkom Ukrainy ta yii rehioniv u systemi ratsionalnoho pryrodokorystuvannia : teoriia, metodolohiia, perspektyvni napriamy : monohrafiia* [State administration steady ecological development of Ukraine and her regions in the system of rational use of nature : theory, methodology, perspective directions: monograph]. Donetsk : Yuho-Vostok, 400. [in Ukrainian].

Рецензент:

Коваленко Н.П., д.і.н., с.н.с.

Надійшла до редакції 14.06.2019 р.